

POLİS İSLAHATI

Yaxşı idarəçilik prinsiplərinin polis orqanlarının islahatına tətbiq edilməsi

Bu buraxılışla bağlı

TSİ-ı Köməkçi materialları yaxşı təhlükəsizlik sektoru idarəçiliyi(TSİd) və təhlükəsizlik sektoru islahatı(TSİ) üzrə mövzulara qısa girişlər verir. Bu cür buraxılışlar indiki dövrdə gedən debatları ümumiləşdirir, əsas terminləri izah edir və geniş təcrübəyə əsaslanaraq əsas gərginlik doğuran məsələləri üzə çıxarır. TSİ Köməkçi materialları yaxşı idarəçilik və ya islahat üçün spesifik modelləri,siyasi proqramları və ya təklifləri təbliğ etmir,əksinə hər bir bu cür mövzular üzrə oxucuların biliklərinin artması üçün, onları əlavə vəsaitlərlə təmin edir. TSİ Köməkçi materialları yaxşı təhlükəsizlik sektoru idarəçiliyi (TSİd) və Təhlükəsizlik sektoru islahatı (TSİ) üzrə mövcud yanaşmaları anlamaq və tənqidi qiymətləndirmə aparmaq istəyən təhlükəsizlik sektoru idarəçiliyi və islahatı üzrə çalışan maraqlı tərəflər üçün nəzərdə tutulan vəsaitdir.

TSİ-ı Köməkçi materialları ilə bağlı

Bu TSİ-ı Köməkçi materialları, yaxşı Təhlükəsizlik Sektoru İdarəçiliyi prinsiplərinin polis islahatları vasitəsilə polis orqanlarına tətbiq edilməsi haqqındadır. Polis orqanları ictimaiyyətin köməyi ilə insanların və mülkiyyətin qorunmasında, hüquq mühavizənin təşkilində, sakin ictimai asayişin təmin edilməsində və cinayətin müəyyən edilməsi və qarşısının alınmasında cavabdehlik daşıyır. Polis islahatının məqsədi, polis fəaliyyətinin daha effektiv, daha da hesabatlı və demokratik təhlükəsizlik sektoru idarəçiliyi çərçivəsində cəmiyyətin bütün üzvlərinin tələblərinə daha da həssas olmasını təmin etməkdir.

Bu TSİ Köməkçi materialları aşağıdakı suallara cavab verir:

- ▶ Polis islahatı nə deməkdir?Səh2
- ▶ Nəyə görə polis islahatı zəruridir?.....Səh2
- ▶ Polis islahatı üçün hər hansı model varmı? .Səh6
- ▶ Polis islahatları necə həyata keçirilir?Səh8
- ▶ Gəndər bərabərliyi polis islahatının nə cür bir hissəsi olur?Səh10

Polis islahatı nə deməkdir?

TSİ-ı kontekstində, polis islahatı polis təşkilatlarının dəyərlərinin, mədəniyyətinin, proqram və praktikalarının transformasiyası məqsədini güdür, ondan ötrü ki, polis öz xidməti borclarını demokratik dəyərlər, insan hüquqları və qanun aliliyinə hörmət çərçivəsində yerinə yetirsin. Bu cür islahat peşəkar üslublu demokratik polis fəaliyyətinə nail olunmasına yönəlmişdir və bu cür fəaliyyət:

- Təhlükəsizlik məsələsində insan-mərkəzli yanaşmanı qəbul edir;
- Ölkə və beynəlxalq hüquqa uyğun olaraq insan hüquqlarını qoruyur;
- Gəndər, yaş, sinif, etnik kökən və ya başqa özəlliklərindən və ya üzv olduğu birliklərdən asılı olmayaraq bütün əhalinin fərqli təhlükəsizlik tələblərinə həssas yanaşır;
- Bütün əhaliyə, xüsusilə, dərhal kömək ehtiyacında olan icmaların nümayəndələrinə kömək edir;
- Öz davranışında yüksək səviyyəli hesabatlılığa dayanır;

- Polis üzərində effektiv demokratik nəzarət sistemini və baxışı bərqərar edir;
- Təsirli və məhsuldar dövlət xidməti qurur.

Polis islahatı həm də təhlükəsizlik sektorunun digər başqa hissələri arasında, məsələn, rehabilitasiya məhkəmələri və departamentləri və ya idarəetmə və ya nəzarət səlahiyyətləri olan icra, parlamentar və ya müstəqi hakimiyyət orqanları arasında qarşılıqlı əlaqəni yaxşılaşdırmaq məqsədi də güdür. (bax Şəkil1).

Nəyə görə polis islahatı zəruridir?

Polisin fəaliyyət göstərdiyi siyasi, hüquqi və sosial şərait zaman ərzində dəyişir. **Dəyişən təhlükəsizlik tələblərini və həmçinin, polisin xidmət etdiyi əhalinin gözləntilərini qarşılamaq üçün dövlət təhlükəsizlik təsisatlarının yaradılması və ya zamana görə uyğunlaşdırılması ehtiyacı ortaya çıxır.** TSİ-ı çərçivəsində polis islahatı yerli, ölkə və beynəlxalq şəraitdən asılı olan cürbəcür səbəblərə görə zəruri ola bilər. Məsələn:

- Cinayətin formasının dəyişməsi və ya ictimai asayişə qarşı yeni təhlükələrin yaranması kimi dəyişən təhlükəsizlik tələbatlarına normal cavablayıcı proses;
- Yeni və ya yenilənmiş hüquqi çərçivələr;
- Seçkilər vasitəsilə və ya yeni təyinatlarla siyasi istiqamətdə dəyişiklik;
- Polis pis davranışı və korrupsiya əməllərinin üzə çıxarılması;
- Sülh quruculuğu, münaqişə sonrası yenidənqurma və ya keçid ədliyyəsi tədbirləri;
- Sülh sazişinin yerinə yetirilməsi;
- Münaqişələrin qarşısının alınması və vasitəçilik;
- Sosial transformasiya və dəyişən sosial gözləntilər, məsələn, gəndər bərabərliyi üçün geniş tələblər;
- Demokratikləşmə vasitəsilə yeni siyasi sistemin qurulması.

Polis təşkilatı

Polis orqanları dövlətin təhlükəsizlik təminatçısı olub, əsas işi ictimaiyyətin köməyi ilə şəxslərin və mülkiyyətin qorunması, hüquq mühavizənin təşkili və cinayətin müəyyən edilməsi, araşdırılması və qarşısının alınması və dinc ictimai asayişin təmin edilməsidir. Polis, dövlətin təhlükəsizlik təminatının ön cəbhəsində

durur və beləliklə, əhəlinin gündəlik həyatda tez-tez üzləşdiyi təhlükələrin qoruyucularıdır. Polis və başqa hüquq mühavizə orqanları xüsusi səlahiyyətlərə malikdirlər və xüsusi, hüquqi cəhətdən müəyyən edilmiş şəraitlərdə bu səlahiyyətlər onlara müvəqqəti olaraq insanların əsas hüquq və azadlıqlarını məhdudlaşdırmağa imkan verir, insanları azadlıqdan məhrum edir, gücdən və ölümcül silahdan istifadə etməyə imkan verir. Polisin səlahiyyətləri və əhali ilə yaxın təmasda olması səbəbindən, onun öz xidməti borcunu necə yerinə yetirməsi fərdlərin və icmaların təhlükəsizliyinə və həmçinin Dövlətin təhlükəsizliyinə birbaşa təsir edir.

Polis orqanları haqqında daha geniş məlumat almaq üçün TSI-nın Polis üzrə Qeydlərinə baxın.

Şəkil 1. Polis islahatı cürbəcür dövlət və qeyri-dövlət subyektlərini əhatə edir

Polis islahatı

Məhkəmə

Məhkəmə nəzarəti

- Hakimlər
- Prokurorlar

İctimaiyyət və polis üçün cinayət işini aparır; qanunları gözdən keçirir

İcra

Siyasi baxış və nəzarət

- Yerli, bölgə və ya ölkə səviyyəsində idarəetmə
- Daxili işlər nazirliyi
- Müfəttişlik

İslahat üçün istiqamətlər və siyasi proqramlar qurur

Qanunvericilik

Hüquqi sənədlər və qanunvericilik nəzarəti

- Parlament və xüsusi parlament komissiyaları

Polis islahatı üçün hüquqi sənədlər hazırlayır; sorğular verir

Beynəlxalq birlik

Kənar dəstək

- Beynəlxalq /regional insan hüquqları təşkilatları
- Donorlar

Maliyyə, texniki və insan resursları və təcrübə ilə kömək edir

Mülki cəmiyyət

İctimai nəzarət

- Media
- Mülki cəmiyyət təşkilatları
- Elmi dairələr

İslahatlara ehtiyacların olduğunu bildirir, təcrübə və fikirlər ilə təmin edir.

Müstəqil nəzarət mexanizmləri

Kənar nəzarət

- Ombudsman təsisatları
- Ölkə insan hüquqları təsisatları
- Araşdırmaçı komissiyalar

Polis islahatının yerinə yetirilməsini qiymətləndirir və gözdən keçirir

Polis orqanları

Daxili nəzarət və rəhbərlik

- Polis müfəttişliyi və ya polis şikayət orqanları
- Rəhbərlik və idarəetmə sistemi

İslahatların analizi, planlaşdırması və icrasına töhvə verir

Polisi islahatı ümumilikdə aşağıdakı məqsədləri güdür:

- **Hər bir fərdin təhlükəsizlik və ədalətə çıxışı üçün bərabər münasibət və imkanlara nail olmaq**, polis və məhkəmə xidmətlərinin isə insan hüquqlarına hörmət və qanun aliliyini qoruyub təşviq etməsinə nail olmaq.
- Polisin büdcəsi, xərcləri, tədbirləri və onların nəticələri haqqında və həmçinin, polisin rolu və vəzifələri haqqında doğru və uyğun

məlumatlar verməklə **ictimaiyyətin polis fəaliyyəti haqqında məlumatlılığını yaxşılaşdırmaq**;

- Təlim, effektiv şikayət mexanizmləri və bacarıqsız və ya korrupsiyaya qoşulmuş zabitlərin işdən azad edilməsi vasitəsilə **korrupsiyaya qarşı mübarizə və dürüstlüyün təşviqini aparmaq**;
- Köhnəmiş prosedurların modernləşdirilməsi və hüquqi mexanizmlərin, praktika, **təlim və iş prosedurlarının kodekslərini yeniləmək**;
- Yerli və ölkə səviyyəsində yurisdiksiyaya malik olan fərqli hüquq mühavizə orqanları arasında, o cümlədən, çoxtərəfli təşkilatlar vasitəsilə və həmçinin, ordu, mülki müdafiə qüvvələri və kəşfiyyat və ya sərhəd xidmətləri kimi təhlükəsizlik subyektləri ilə **əməkdaşlığa nail olmaq**;
- Özünün qanuni vəzifələrini icra etmək üçün, dövlət resurslarının düzgün istifadəsini təmin etmək üçün polis təşkilatının **effektivliyini və məhsuldarlığını yaxşılaşdırmaq**.

Yaxşı təhlükəsizlik sektoru idarəçiliyi (TSİd) və təhlükəsizlik sektoru islahatı (TSİ).

Yaxşı TSİd-i, yaxşı idarəçiliyin prinsiplərinin, dövlət tərəfindən təhlükəsizliyin təmin edilməsi, təhlükəsizlik idarəetməsi və onun üzərində nəzarətə necə tətbiq edilməsini göstərir.

Yaxşı TSİd-nin prinsipləri hesabatlılıq, şəffaflıq, qanun aliliyi, iştirakçılıq, vaxtında problemlərə reaksiya verilməsi, effektivlik və məhsuldarlıqdan ibarətdir.

Təhlükəsizlik sektoru tək-cə təhlükəsizlik təminatçılarından ibarət deyil, buraya həm ölkə səviyyəsində və həm də yerli səviyyədə təhlükəsizlik idarəetməsi və nəzarəti ilə bağlı olan bütün təsisatlar və təhlükəsizlik sektoru qulluqçuları da aiddir.

Yaxşı TSİd –nin qurulması təhlükəsizlik sektoru islahatının məqsədidir. TSİ siyasi və texniki proses olub təhlükəsizliyin təmin edilməsini, idarəetməsini və onun üzərində nəzarəti mülki demokratik nəzarət, qanun aliliyi və insan hüquqları çərçivəsində daha da effektiv və daha da hesabatlı etməklə dövlətin və əhəlinin təhlükəsizliyini yaxşılaşdırmaqdır. TSİ-ı sadəcə dövlət təhlükəsizliyi təminatının bir hissəsinə fokuslanma bilər və ya bütöv sistemin necə işləməsinə fokuslanma bilər, burada əsas məsələ effektivlik və məhsuldarlığın yaxşılaşdırılmasıdır.

Bu əsas təriflər haqqında daha ətraflı məlumat almaq üçün “Təhlükəsizlik Sektoru İdarəçiliyi” və “Təhlükəsizlik Sektoru İslahatı” üzrə TSİ Köməkçi materiallarına isnad edin.

Polis islahatı üçün hər hansı model varmı?

Polis islahatı üçün heç bir vahid model yoxdur və hər bir islahat özünün özəl şəraitini əks etdirməlidir. Lakin, **TSİ-ı daxilində aparılan bütün polis islahatları** üçün ümumi sayılan iki əsas məqsəd vardır: (1) polis imkanlarının və effektivliyinin yaxşılaşdırılması, və (2) polis dürüstlüyü və hesabatlılığının yaxşılaşdırılması (bax şəkil 2). Bu o deməkdir ki, polis islahatı bəzən polis təşkilatlarının daxili elementlərinə fokuslanır və başqa hallarda isə, geniş təhlükəsizlik sektoru daxilində, polis xidmətlərinin idarəetməsi, idarə edilməsi və onların üzərində nəzarət funksiyalarına fokuslanır.

Daxili polis islahatı polis təşkilatının hər hansı bir hissəsinə və onun idarəetmə strukturlarına edilən dəyişiklikləri nəzərdə tutur. Məsələn:

- Polisi sisteminin təşkilati strukturlarını, komanda zəncirini və ya polis qulluqçularının tərkibini ;
- İnsan resursları idarəetməsi siyasətlərini, məsələn, polis sisteminə işə alma, təlim, rütbə artımı və təyinatlar, pensiya, qazanclar, mükafatlar və nizam intizamı.
- Təlimatlar, polis qüvvələrinin idarə edilməsi və rəhbərlik, etika kodeksləri və standard iş prosedurlarını;
- Xüsusi səlahiyyətlərin və xüsusiləşmiş birliklərin hazırlanması və işə salınmasını;
- Polis işçilərinin hüquqlarının və təhlükəsizliyin qorunmasını;
- Daxili nəzarət, rəhbərlik, araşdırma və intizam prosedurlarını;
- Resurslarla təmin etmə, büdcələmə, avadanlıq və təlimləri;
- İctimaiyyətlə əlaqə və icmalarla münasibət qurma üzrə siyasi proqramlar və strategiyaları.

Şəkil 2. Polis orqanlarını xidmətə çevirmək yolunda polis islahatının geniş sahəli məqsədləri

	Bacarıqlar və effektivlik	Dürüslük və hesabatlılıq
Daxili	- Mandat - İnsan resursları - İnfrastruktur, avadanlıq- - Struktur, qaydalar, prosedurlar	- İnsan hüquqları, davranış - İntizam prosedurları - Budcə hesabatlılığı - Təmsilçilik
Kənar	- Milli strategiyalar - İdarəetmə orqanları - Əməkdaşlıq	- Siyasi və hüquqi nəzarət - Kənar və ictimai nəzarət - Müstəqillik

Polis təşkilatından kənara fokuslanan islahatlar, adətən, polis strategiyaları, rolları, funksiyaları, idarəetmə strukturları, rəhbərlik və onun üzərindəki nəzarətə təsir edir və ya polisin iş üslubuna və ya hüquqi çərçivələrə təsir edir.. Məsələn, islahatlar aşağıdakıları əhatə edə bilər:

- Beynəlxalq hüquq standartlarını əks etdirmək və ya hüquq mühavizə orqanlarının rollarını və mandatlarını aydınlaşdırmaq üçün hüquqi çərçivələrin yenilənməsi;
- **Büdcə prosedurlarının dəyişməsi:** parlamentlər və maliyyə nazirlikləri polis orqanlarına ayrılan büdcələrin yollarını dəyişə bilər və maliyyənin məhsuldar sərf edilməsi üçün polisi hesabatlı tuta bilər.
- **Polis sistemlərinin yenidən qurulması:** icra idarəetmə orqanları polisin ərazi və ya yurisdiksiya məsuliyyətlərini dəyişə bilər, ölkənin idarəetmə strategiyalarını dəyişə bilər, uyğun departament və ya nazirlikləri islah edə bilər və ya polis mandatına təsir edən və ya operativ tələblərə təsir edən yeni milli təhlükəsizlik siyasətləri yerinə yetirə bilər.
- **Kənar nəzarətin artırılması:** müstəqil polis şikayət orqanlarının yaradılmasına mandat verə bilər və ya hesabatlılığı artırmaq üçün polis orqanları üzərində nəzarət məsuliyyəti olan ölkə insan hüquqları təsisatlarının yaradılmasına və ya yenilənməsinə mandat verə bilər.

Demokratik polis fəaliyyəti

Demokratik polis fəaliyyəti demokratik ölkədə polisdən gözlənilən dəyərlər toplusunun izahıdır. Polisin məqsədi aşağıdakılar olmalıdır:

- Qanun və qaydanın saxlanması;
- Cinayətin qarşısının alınması;
- Bütün əhəlinin hüquq və azadlıqlarının qorunması və onlara hörmət ;
- İctimaiyyətə xidmət və yardımların göstərilməsi.

Polis, öz vəzifələrini yerinə yetirməklə, demokratik ölkədə aşağıdakıları etməlidir:

- Öz xidməti borclarını yerinə yetirərkən qanun aliliyini dəstəkləməli;
- Peşəkarlıq və dürüslük və insan hüquqlarına və mülki və siyasi hüquqlara hörmət nümayiş etdirməli;
- Xalq, Dövlət və qanun qarşısında hesabatlı olmalıdır;
- Öz əməliyyatlarında, vəsaitlərdən istifadə olunmasında və ictimaiyyətlə əlaqədə şəffaf olmalı
- Şəraitə uyğun olaraq güc tətbiqi lazım olduğu zaman ondan ehtiyatlı, həddən artıq olmamaqla, tələblərə cavab verən tərzdə istifadə edilməlidir.

“Demokratik polis fəaliyyəti” termini çox zaman eyni dəyəri daşıyan başqa insan-mərkəzli polis fəaliyyəti yanaşmaları ilə, məsələn, icma polisi, problem-mərkəzli polis fəaliyyəti və kəşfiyyat-rəhbərlikli polis fəaliyyəti ilə bərabər şəkildə istifadə olunur. Bu cür polis fəaliyyətlərinin həyata keçirilməsi yuxarıda izah edilən demokratik polis fəaliyyətinin əsas dəyərlərini əks etdirməlidir.

Demokratik polis fəaliyyəti haqqında daha geniş məlumat almaq üçün “Polis haqqında” TSI-ı Köməkçi materiallarına baxın.

Polis islahatları necə həyata keçirilir?

Polis islahatı prosesi çoxsaylı maraqlı tərəflər arasında koordinasiya tələb edir. Hökumət, uyğun yerli hökumətlərlə bərabər islahat işlərinin önündə olmalı və bu işləri fəal şəkildə dəstəkləməlidir və başqa maraqlı tərəflərin də bu islahatları dəstəkləməsi üçün onları inandırmalıdır: nəzarət təsisatları, idarəetmə orqanları, mülki cəmiyyət təşkilatları ilə məsləhətləşmələr aparıla bilər və ya onlar birbaşa bu işlərə cəlb oluna bilər. Sülh quruculuğu və ya keçid dövrü hallarında, beynəlxalq subyektlər polis islahatı üzrə ölkədə xilə sözləri dəstəkləyə bilər, lakin ölkənin təsisatları hər zaman bu işlərə rəhbərlik etməlidirlər. Polis islahatı, tipik olaraq strateji qiymətləndirmə dövrünü (və ya ilkin analizlər), planların qurulması və strateji planlaşdırma, həyata keçirmə və nəticələrin qiymətləndirilməsi dövrünü əhatə edir (bax şəkil 3).

Strateji qiymətləndirmə: İslahatlara olan tələblərin və prioritet istiqamətlərin qiymətləndirilməsi polis təşkilatının, işçilərinin və onun başqa təsisatlarla, mülki cəmiyyət və geniş cəmiyyətlə münasibətlərinin ana-

lizini tələb edir. Cəmiyyətin bütün qruplarından olan cürbəcür maraqlı tərəflərlə və polis təşkilatının bütün səviyyələri üzrə məsləhətləşmələr aşağıdakılara kömək edir:

- Polis təşkilatları daxilindəki köklü məsələləri aydınlaşdırmağa;
- Gəndər bərabərliyi auditinin aparılmasına;
- Müxtəlif subyektlərin mövcud problemləri necə qavradıqlarını müəyyən etməyə;
- İslahata olan tələbləri müəyyən etməyə;
- İslahata doğru iradənin olub-olmadığını test etməyə;
- Dəstək və vəsaitlərlə bağlı yürüşlər keçirməyə;

Bu məlumatlar sonralar islahatın gedışı ilə bağlı qiymətləndirmələr aparmaq üçün vacib əsas kimi xidmət edir.

Strateji planlaşdırma: ilkin analizlər geniş islahat planına daxil edilir və dəqiqləşdirilmiş məqsədlər, aydın rollar və vəzifələr və onlara nail olmaq üçün vaxt müəyyən edilir. Güclü rəhbərlik və nəzarət mexanizmləri ilə geniş hesabatlılığa fokuslanan demokratik idarəçilik məqsədləri, islahatların həyata keçirilə bilən olması və ictimai dəstək baxımından operativ məqsədlərlə balanslaşdırılmalıdır. Burada bir neçə amilin təsiri olacaqdır, o cümlədən:

- Təhlükəsizlik sektorunun başqa hissələrindən dəstək;
- İctimai münasibət və polislə münasibətlər;
- Mövcud təşkilati quruluş;
- İslahat üçün lazım olan resurslar.

Dövlət həm də islahatların uğurunu yoxlamaq üçün monitorinq, baxış və qiymətləndirmə mexanizmləri qurmalıdır.

Həyata keçirmə: İslahat planının yerinə yetirilməsi lazımi siyasi dəstək və maliyyə və insan resursları və həm də vaxt tələb edir. İdarəetmədə sistemli dəyişikliklər yanaşması və effektiv daxili və xarici xəbərləşmə strategiyaları dəyişiklik prosesi üçün açıqlıq gətirir və bu prosesə dəstəyin verilməsinə kömək edir. Məhsuldarlığın idarə edilməsi və mükafatlandırma sisteminin qurulması polis dəyərləri və praktikaları üçün edilən dəyişiklikləri möhkəmləndirir. İslahatlara sadıq rəhbərliyin olması vacibdir. Rəhbərlikdə dəyişiklik olursa, islahat planının düzgün şəkildə yerinə yetirilməsini təmin etmək üçün islahatlara verilən siyasi dəstək davam etdirilməlidir.

Qiymətləndirmə: Bütün proses boyunca məlumatların toplanması və aydın və əvvəlcədən müəyyən edilmiş kriteriya əsasında nəticələrin dəyərləndirilməsi, alınan uğurlu nəticənin ölçülməsinə imkan verir və hansı sahələrdə islahatın yerinə yetirilməsinə dəyişikliklər edilməsi zərurətini üzə çıxarır. İslahatlarda baş verən irəliləyişin ölçülməsi, islahatların siyasi rəhbərlik və əhali üçün faydalı olduğunu nümayiş etdirir və polisə və gələcək təkmilləşmələrə dəstək qurmağa kömək edir.

Şəkil 3 Polis islahatının dörd əsas mərhələsi

Strateji qiymətləndirmə

Yerli şəraiti başa düşmək və analiz etmək üçün məlumatlar toplamaqla baza qurulması

Strateji planlaşdırma

Analizlər aparıb dəqiqləşdirilmiş məqsədlər, rollar və cədvəl əsasında islahat planının hazırlanması

Həyata keçirmə

Müxtəlif maraqlı tərəflərlə tərəfdaşlıq edərək islahat planının ortaya qoyulması

Qiymətləndirmə

Baş verən dəyişikliklərlə bağlı irəliləyişin müşahidə edilməsi, məlumatların və məlumat bazasının toplanması; baza əsasında nailiyyətlərin qiymətləndirilməsi; həll olunmalı problemlərin üzə çıxarılması.

Gəndər bərabərliyi polis islahatının nə cür bir hissəsi olur?

İnsanlar fərqli gender kimliyinə və müxtəlif təhlükəsizlik tələblərinə malik olduğundan, islahat, bütün bu tələblərə cavab vermək üçün polis qüvvələrini səlahiyyətəndirməlidir. Gəndər bərabərliyi analizini, polis islahatı proqramının planlaşdırılması, proqramın qurulması, yerinə yetirilməsi və qiymətləndirilməsi mərhələlərinə daxil etmək vacibdir. Gəndər bərabərliyi polis islahatında aşağıdakı kimi hallanır:

- **Polis təşkilatı daxilində gəndər bərabərliyinin yaxşılaşdırılması:** Qadın və kişilər üçün şəffaf şəkildə işə qəbul etmə, ayırımçılıq olmayan yanaşmalar və bərabər karyer

imkanlarını təmin etmək üçün polis islahatı zəruridir. İslahatlar hər hansı ayrımcılıq və sıxışdırma formalarından sərbəst iş mühitinin yaradılmasına və şikayətlərə effektiv cavab vermək üçün daxili imkanların yaradılmasına fokuslana bilər. Uyğun iş mühitinin yaradılması həm də qadın və kişilərin lazımı vasitələrə, avadanlığa və təlimlərə bərabər çıxışlarının təmin edilməsi və həmçinin, onların hər birinin təcrübəsindən düzgün istifadə edilməsi üçün bərabər imkanların yaradılması deməkdir.

- **Polisin iş fəaliyyətini yaxşılaşdırmaq üçün gendər bərabərliyinin dəstəklənməsi:** özlərinin əhali ilə gündəlik təmasları nəticəsində, polis zabitləri boyunlarına almalıdırlar ki, zorakılıq və ayrımcılıq fərqli gendər kimliyi olan şəxslərə fərqli şəkildə və fərqli dərəcədə təsir edir. Gendər bərabərliyini təşviq edən polis islahatı, əhalinin bütün nümayəndələrinin fərqli tələblərini daha effektiv şəkildə dəstəkləmək üçün polisi səlahiyyətlandırır. Gendər bərabərliyini təşviq edən polis islahatı, rəngarəng gendər kimliyinə mənsub olan adamların tələblərinə daha da həssas polis mədəniyyətinin yaranmasına köməkçi ola bilər.

Münaqişə sonrası şəraitlərdə polis islahatı

Münaqişədən çıxan ölkə TSİ-ı çərçivəsində aparılan polis islahatı ilə bağlı əlavə problemlərlə üzləşə bilər. Bu cür şəraitdə polisin tərksilah olması əsas məqsədə çevrilir. Yəni, polisin və ordunun funksiyası, tərkibi və strukturu bir-birindən ayrılır və polis öz davranışını güc rolunu oynamaq funksiyasından xidmət göstərmək funksiyasına dəyişir. Bu çox vacibdir, çünki, bu cür şəraitlərdə çox zaman polis qüvvələri müharibə dövrü əməliyyatlarında iştirak edir və əhaliyə qarşı zorakılıq da tətbiq edir. Polis qüvvələrinin xidmət kimi yenidən qurulması, keçmiş kadrların və yeni polis işçilərinin diqqətlə yenidən yoxlamadan keçməsinə tələb edir və nəticədə polis qüvvələrinin dürüstlük və legitimlik şəraitində xidmət etməsinə imkan verir.

Dövlət və qeyri-dövlət silahlı qrupların ordudan tərxis olunması və cəmiyyətə inteqrasiya olunması və həmçinin, barış və keçid ədaləti prosesləri ölkə və beynəlxalq hüquqla əlaqədar effektiv davranışı təmin etmək üçün zəruri prosedurlar, təcrübələr və münasibətlər yaradılmasına əlavə problemlər yaradır.

Sülh prosesi boyunca və münaqişə sonrası davamlı və çoxluğu əhatə edən siyasi dialoqun olması, təhlükəsizlik sektorunun islah edilməsində maraqlı olan bütün tərəflərin zəruri dəstəyinin təmin edilməsi baxımından həddən artıq vacib məsələdir. Beynəlxalq və ölkə səviyyəsində maliyyə ayrılmasının və onun xərclənməsinin sıx koordinasiyası, islahatların yüksək səviyyədə aparılması baxımından da xüsusilə vacibdir.

Sülh prosesləri kontekstində TSİ-ı ilə bağlı daha geniş məlumat üçün "Sülh Prosesləri" üzrə TSİ-ı Köməkçi materiallarına isnad edin.

Əlavə oxu

TSİ-ı kontekstində polis islahatı haqqında

--

Peter Albrekt və Lars Buur

Çətin Evlilik: Qeyri-dövlət subyektləri və Polis islahatı

Polis fəaliyyəti və Cəmiyyət (Policing and Society), 19(4), 2009:390-405

--

Meqan Bastik

Gendərin Daxili Polis Nəzarət Sistemine İnteqrasiya edilməsi

Gendər və TSİ Rəhbər Qeydi

Genevrə: DCAF, ATƏT, ATƏT/ODİHR, 2014.

--

Pyer Aepli(red.)

Polis Dürüstlüyü haqqında Vəsait

Genevrə, DCAF. 2012

Paulo Kosta və İsalin Torens

Polis Dürüstlüyü haqqında Təlim Kitabçası

Genevrə, DCAF. 2015

Narkotik və Cinayət üzrə BMT İdarəsi

Polis Hesabatlılığı, Nəzarət və Dürüstlüyü haqqında Kitabça

Cinayət Hüququ Kitabçaları Seriyası

Nyu-York: BMT, 2011

Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatı

Cinayət Hüququ Sistemi İslahatı çərçivəsində Polis İslahatı

TNTD/SPMU Buraxılış seiyaları Cild 11

Vyana, ATƏT, 2013

Korrupsiyanın qarşısının alınması

Sektor: Polis Xidmətləri

Polis xidmətləri sektor icmalı 7 Oktyabr, 2018.

<https://curbingcorruption.com/sector/police-services/>

Yerli şəraitlərdə polis islahatı

Querin Hanlon

Tunisə Təhlükəsizlik sektoru İslahatı: Yasəmən inqilabından bir il sonra

Xüsusi hesabat 304. Vaşinqton DC. ABŞ Sülh İnstitutu, 2012

John Doyle (red.)

Dar ərazidə polis fəaliyyəti: Şimali İrlandiyada Polis fəaliyyətinin transformasiyasından çıxan dərslər

Dublin: Kral İrland Akademiyası, 2010

--

Robert Pekok (Robert Peacock) və Qərri Kordner (Gary Cordner)

Ukraynada Şok Terapiya. Sovet-sonrası Polis İslahatına Radikal Yanaşma

Dövlət idarəetməsi və İnkişaf, 36(2), 2016: 80-92

Demokratik polis fəaliyyəti ilə bağlı yanaşmalar haqqında

--

Sol İglesias və Ulrix Klingşirin (Sol İglesias and Ulrich Klingshirn) (red.)

Yaxşı Polis Fəaliyyəti: Alətlər, Modeller və Praktikalər

Asiya-Avropa Demokratikləşmə və Ədalət seriyaları. Sinqapur: Asiya-Avropa Fondu, Cakarta. Hanns Seidel Fondu İndoneziya, 2011.

--

ATƏT Baş Katibinin Baş Polis Müşaviri

Demokratik Polis Fəaliyyəti üçün Rəhbər, 2-ci redaksiya

Vyana: ATƏT, 2008.

Beynəlxalq polis standartları və etikası üzrə:

Amnesti İnternational

Beynəlxalq Polis Standartları: Hüquq Mühavizə Rəsmiləri üçün 10 əsas İnsan Hüquqları Standartları

Vəsait: Təhlükəsizlik sektoru üçün qanunların qəbul edilməsi 1.3

Genevrə: DCAF, 2009

Avropa Şurası

Polis etikası üzrə Avropa Kodeksi

Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsinin 19 sentyabr 2001-ci ilində qəbul etdiyi Qətnamənin (2001)10 Təvsiyəsi və İzahedici Memorandumu

Strasburq, Avropa Şurası Nəşrləri, 2002

Əlavə DCAF vəsaitləri

DCAF TSİ-ı və yaxşı idarəçiliyin bütün aspektləri üzrə geniş tərkibdə vəsaitlər, kitabçalar və rəhbər vəsaitlər dərc edir və onlar DCAF-ın saytından əldə edilə bilər.

Çox sayda vəsaitlər ingilis dilindən başqa digər dillərdə də vardır.

DCAF-İSSAT Praktikasını öyrənmə saytında çox sayda onlayn vəsaitlər TSİ-ı praktikləri üçün sərbəst əldə edilə bilər: <http://issat.dcaf.ch>

Təhlükəsizlik Sektoru İdarəçiliyi üzrə Cenevrə Mərkəzi (DCAF) beynəlxalq fond olaraq müxtəlif ölkələrə təhlükəsizlik sektorunda yaxşı idarəçiliyi və islahatları təşviq edir.

DCAF təhlükəsizlik sektorunda demokrtaik idarəçiliyi təmin etmək üçün normalar və standartlar hazırlayır və təşviq edir, dərin siyasi araşdırmalar aparır, ən yaxşı praktikaları və tövsiyələri aydınlaşdırır, ölkədəxili səviyyələrdə məsləhətlər verir və praktiki kömək proqramları irəli sürür.

DCAF aşağıdakı şəxslərə təşəkkür etmək istəyir

Ronca Harder və Jasper Linkeyə tədqiqat, yazı və redaktə işlərinə görə

Petra Qurtnerə dizayna görə

Cenni Rous-a İngiliscə redaktə etdiyinə görə

Seriyaların redaktoru

Fairli Çappuis

Bu buraxılışa isnad etmək üçün

DCAF-Təhlükəsizlik Sektoru İdarəçiliyi üzrə Cenevrə Mərkəzi. Təhlükəsizlik Sektoru İslahatı, TSİ-ı Köməkçi materialları seriyaları. Cenevrə, DCAF, 2015.

DCAF. TSİ Köməkçi materiallarını bu saytdan əldə etmək olar www.dcaf.ch. İstifadəçilər DCAF-a isnad edərək bu materialların surətini çıxara bilər və yaya bilər. Kommersiya məqsədi üçün istifadə edilə bilməz.

DCAF-ın TSİ Köməkçi materialları proqramını yükləyə bilərsiniz

Yaxşı Təhlükəsizlik Sektoru İdarəçiliyinin əsasları və islahatlar üzrə geniş vəsaitlər, o cümlədən,

TSİ Köməkçi materialları: Təhlükəsizlik Sektoru İdarəçiliyi və islahatları üzrə qısa giriş

TSİ Araşdırmaları: Təhlükəsizlik Sektoru İdarəçiliyindəki son cərəyanlarla bağlı islahat mütəxəssisləri tərəfindən yazılan, baxış keçirilən və redaktə edilən yüksək səviyyəli analizlər.

DCAF Vəsaitləri: islahat praktikləri üçün bizim ən yaxşı praktiki rəhbər vəsaitlərimizin seçilməsi, o cümlədən, fərqli dillərdə kitabçalar, vəsaitlər və rəhbər qeydləri.

Kompyuter proqramı aşağıdakıları təklif edir:

- Vəsaitlərin hamısı bir dəfəlik yüklənir. On dan sonra onların üzərində sərbəst işləmək olur.
- Aydın mətn üçün lki cür oxu rejimi seçimi və daha yaxşı zoom
- Məlumatlar və onların saxlanması üçün yüngülləşmiş formada olan optimal İOS və tez işləyən Android formatları
- Apple App store və ya Google Play store vasitəsilə sərbəst yükləmək olur.